

**INTERGEMEENTELIJKE
ONROERENDERFGOEDDIENST
BERG EN NETE**

BELEIDSPLAN 2021-2026

KEMPENS KARAKTER

1. MISSIE

De drie gemeenten van de projectvereniging Berg en Nete werken samen in een intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst om zorg te dragen voor hun onroerend erfgoed. Met kennis van zaken en weloverwogen behouden, ontwikkelen en ontsluiten zij het onroerend erfgoed, dat deze drie gemeenten een eigen gezicht geeft. In dialoog met bewoners en belanghebbenden en in samenwerking met deskundige partners brengen zij dit erfgoed onder de aandacht, om er een groot draagvlak voor te creëren en het veilig te stellen voor de toekomst.

2. VISIE

1+1+1=4

Vanuit een sterk besef dat er gelijkaardige lokale noden zijn rond alle aspecten van onroerend erfgoed en vanuit een sterke wil tot samenwerking zoeken de gemeenten Berlaar, Heist-op-den-Berg en Nijlen bovenlokale oplossingen in de vorm van de werking van een IOED. Gecoördineerde samenwerking creëert meer mogelijkheden voor een gedragen en onderbouwd beleid, dat een grote impact heeft op de ontwikkeling van onroerend erfgoed en de verankering ervan in de lokale gemeenschappen. Historische herkenbaarheid koppelen aan effectief gebruik, een ontwikkelingsgerichte benadering, staat daarbij centraal.

Meer kwaliteit dankzij grotere expertise

Met de inzet van een IOED ondervangen de drie gemeenten de nood aan expertise in het brede en complexe veld van onroerend erfgoed binnen de gemeenten of het gebrek aan doorstroming van kennis en ervaring tussen gemeentelijke diensten, tussen gemeenten en tussen gemeenten en andere actoren. Dit gebrek aan expertise ligt ten grondslag aan vele andere noden. De IOED is een deskundige dienst, die met onderbouwde adviezen de gemeenten ondersteunt in hun onroerenderfgoedbeleid en zo de kwaliteit ervan verhoogt. De IOED boort expertise van andere actoren aan - van inwoners en medewerkers van de gemeenten, van regionale en Vlaamse actoren - en stelt deze beschikbaar aan gemeenten en andere betrokkenen.

Coördineren en stimuleren

De IOED is de centrale speler in een netwerk van besturen, administraties, eigenaars, beheerders, deskundigen en vrijwilligers. De IOED brengt hen samen, zorgt voor interdisciplinaire kruisbestuiving en coördineert gezamenlijke acties en projecten. De IOED houdt het overzicht, geeft als goed geïnformeerde en proactieve speler gemeenten en andere actoren impulsen en wijst hen op kansen. De IOED betreft alle relevante actoren bij de (samen)werking en zorgt ervoor dat de werking van de IOED voor hen zichtbaar is.

Draagvlak dankzij zichtbare resultaten

Dankzij een goed onderbouwd, consistent beleid en kwaliteitsvolle projecten, die mogelijk gemaakt worden door de inzet van de IOED, vergroten de gemeenten de zichtbaarheid van hun onroerend erfgoed. Dat is een eerste voorwaarde om het draagvlak ervoor bij de inwoners te vergroten. Het gemeenschappelijke erfgoedpakket biedt ruime mogelijkheden voor thema's om projecten op te zetten, die het erfgoed zichtbaar maken.

Draagvlak dankzij een herkenbaar streekverhaal met eigen accenten

Zichtbaarheid alleen is niet voldoende om een breed draagvlak voor het onroerend erfgoed te creëren, om het in te zetten voor een aangename leefomgeving en het door te geven aan toekomstige generaties. Hiervoor zijn ontsluiting, publiekswerking en sensibilisering nodig. De drie gemeenten zien dit als tweerichtingsverkeer, in dialoog met bewoners, en als gemeenschappelijke opdracht voor de IOED en zijn partners. Dit zijn in de eerste plaats diverse gemeentelijke diensten zoals vrijetijdsdiensten, de Erfgoedcel Kempens Karakter en het Regionaal Landschap Rivierenland.

Door bewoners en bezoekers te betrekken bij het onroerend erfgoed en dit voor hen in een brede context te plaatsen, werken de IOED en zijn partners aan een herkenbaar integraal streekverhaal, waarin elke gemeente zijn eigen hoofdstuk schrijft. Dat streekverhaal is dat van de mens in interactie met zijn omgeving. Het bestaat uit het landschap van rivieren en getuigenheuvels - Berg en Nete - waarin de mens al millennia zijn sporen heeft achtergelaten, onzichtbaar in de ondergrond en zichtbaar in perceelstructuur, infrastructuur en nederzettingen.

3. DOELSTELLINGEN

Voor de drie gemeenten heeft het ontwikkelen van een **beleidsvisie** de grootste prioriteit. Dit is immers de voorwaarde voor het respectvol omgaan met onroerend erfgoed en het weloverwogen ontwikkelen ervan. Omdat onroerend erfgoed raakt aan vele beleidsdomeinen, moet deze beleidsvisie geïntegreerd zijn, en afgestemd op andere beleidsdomeinen en beleidsniveaus. Dit is een complexe taak, die de gemeenten stap voor stap aanpakken. Door thematisch en projectmatig te werken, bouwen zij de visie op en koppelen er meteen praktische instrumenten aan.

Zoals al in de visie is vermeld, ligt het gebrek aan **expertise** aan de basis van vele andere noden. Het opbouwen en delen van expertise is daarom een tweede prioriteit. In de eerste plaats betreft dit het actualiseren van inventarissen, want alleen op basis van up-to-date informatie kan een visie ontwikkeld worden. De drie gemeenten zijn ervan overtuigd dat al heel wat kennis en ervaring aanwezig is bij de burgers, onder andere bij vrijwilligers. Zij zullen daarom een actieve rol krijgen in het actualiseren van inventarissen en het verzamelen en ontsluiten van andere relevante informatie. Het uitbouwen van het consultatienetwerk is een volgende prioriteit in dit kader.

In de werking van de IOED zien de drie gemeenten twee grote luiken: **(i) advies, ondersteuning en overleg** achter de schermen om de kwaliteit van het gemeentelijk onroerenderfgoedbeleid te verhogen; **(ii) (inter)actieve publiekswerking** om het draagvlak voor onroerend erfgoed te verhogen, de eigenheid van de gemeenten en de streek te versterken en te delen met inwoners en bezoekers. In beide luiken staat **samenwerking** centraal.

Bij het verlenen van advies en ondersteuning aan gemeentelijke diensten kan de IOED terugvallen op het consultatienetwerk. Door een heldere communicatie zorgt de IOED ervoor dat alle relevante diensten op de hoogte zijn van de adviezen en andere werkzaamheden van de IOED. Daarmee helpt de IOED de muren tussen gemeentelijke diensten te slechten en bevordert de IOED een geïntegreerde aanpak. De IOED heeft een loketfunctie voor het middenveld dat bezig is met onroerend erfgoed. Een loketfunctie voor alle burgers is nog niet haalbaar, maar zij kunnen nog steeds rechtstreeks bij de gemeente terecht. De IOED zorgt voor structureel overleg met alle partners, in de eerste plaats het Agentschap Onroerend Erfgoed. Daarnaast initieert de IOED overleg binnen en tussen de gemeenten onderling, met andere overheden en regionale organisaties, en met vrijwilligers en andere belanghebbenden. Met het Regionaal Landschap Rivierenland en de Erfgoedcel Kempens Karakter is er nauw overleg omdat zij structurele partners zijn.

Met als structurele partners de gemeentelijke diensten, het Regionaal Landschap en de Erfgoedcel betreft de IOED het publiek bij het onroerend erfgoed met verhalen en activiteiten. Het richt zich in overleg met deze partners toekomstgericht op enkele doelgroepen, die een duurzaam draagvlak kunnen vormen voor erfgoedzorg en erfgoedbewustzijn. Hier kiest de IOED zorgvuldig projecten die quick wins opleveren, acties die op korte termijn het publiek prikkelen en enthousiast maken voor onroerend erfgoed, en activiteiten en projecten die over langere tijd gespreid zijn en al druppelsgewijs onroerend erfgoed een plaats in de hoofden en harten van de inwoners bezorgen.

Dit plan van aanpak is vertaald in **vier strategische doelstellingen** voor de gehele beleidsperiode. Daaronder staan haalbare en concrete operationele doelstellingen. Elke operationele doelstelling is geïllustreerd met mogelijke acties. De acties worden pas later definitief vastgelegd in een actieplan, dat de IOED opstelt in samenspraak met de structurele partners en het middenveld.

SD 1: IOED Berg en Nete ondersteunt de gemeenten in de uitbouw van een integraal en geïntegreerd onroerenderfgoedbeleid

OD 1: De inventaris onroerend erfgoed is aangevuld, geactualiseerd en gewaardeerd, en wordt ingezet als beleidsinstrument

Een grondige kennis van het onroerend erfgoed in Berg en Nete is de hoeksteen van een consequent onroerenderfgoedbeleid. De bestaande inventarissen vormen daartoe de basis. IOED Berg en Nete vult deze aan, actualiseert en waardeert ze, zodat ze kunnen worden ingezet als concrete beleidsinstrumenten.

Acties	<ul style="list-style-type: none">• We waarderen de bestaande vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed volgens een geijkte methodiek. Deze gewaardeerde erfgoedlijst vormt de basis voor het lokale onroerenderfgoedbeleid - bijvoorbeeld in het kader van vergunningsaanvragen (zie ook 2.1)• We vullen de bestaande inventaris van het bouwkundig erfgoed aan (herinventarisatie i.s.m. het Agentschap Onroerend Erfgoed)• We inventariseren thematisch of geografisch afgebakend waardevol niet-beschermd erfgoed, bijvoorbeeld:<ul style="list-style-type: none">- erfgoed dat verbonden is met de Nete (archeologisch, landschappelijk en bouwkundig)- houtig erfgoed- agrarisch erfgoed
---------------	---

OD 2: IOED Berg en Nete reikt thematische leidraden en beleidsvisies rond goed erfgoedbeheer aan, en ondersteunt de gemeenten bij de implementatie daarvan in de praktijk

Acties	<ul style="list-style-type: none">• We rollen een gezamenlijk project met RLRL uit rond beheer en herbestemming van agrarisch erfgoed (bouwkundig en landschappelijk)• We ondersteunen de gemeenten in het uitwerken van een beleidsvisie rond (inventarisatie, beheer en ontsluiting van) funerair erfgoed uit voor het werkingsgebied• We ondersteunen de gemeenten in de implementatie van de kerkenbeleidsplannen (i.f.v. herbestemmingstrajecten parochiekerken) i.s.m. relevante partners• We brengen (de staat en noden van) het erfgoedpatrimonium in eigendom van de gemeenten in kaart, volgen het actueel erfgoedbeheer van de gemeenten mee op (inspecties MOWA, subsidies, restauraties) en ondersteunen de gemeenten in het ontwikkelen van een visie voor het toekomstig beheer• We werken onze regionale inspiratiegids voor kandidaat-verbouwers van vastgesteld erfgoed verder uit en blijven deze aanvullen met voorbeelden van <i>good practices</i>, om goed beheer door particulieren in het kader van vergunningsaanvragen te stimuleren• We reiken leidraden rond beheer van houtig erfgoed aan in het kader van het Loket Onderhoud Buitengebied (LOB)
---------------	--

OD 3: De IOED ondersteunt de gemeenten bij de integratie van het onroerenderfgoedbeleid in plannings- en beleidsprocessen

Acties	<ul style="list-style-type: none">• We brengen onroerenderfgoed-expertise in bij ruimtelijke planningsprocessen in het werkingsgebied• We bieden inhoudelijke ondersteuning aan de gemeentelijke diensten in dossiers waar onroerend erfgoed aan bod komt• We overleggen met gemeentelijke diensten en besturen om onroerend erfgoed te integreren in de beleids- en beheerscyclus
---------------	--

SD 2: De IOED is de deskundige schakel tussen alle spelers op het onroerenderfgoedveld

OD 1: De IOED verleent advies en ondersteuning aan de gemeenten, middenveldorganisaties en particulieren

We verlenen advies en ondersteuning aan particulieren en aangesloten gemeenten bij alle vragen over onroerend (archeologisch, bouwkundig en landschappelijk) erfgoed, en verwijzen indien nodig door naar externe deskundigen

Acties

- We verlenen pre-advies aan particulieren en bouwdiensten i.h.k.v. (ver)bouwdossiers vastgesteld erfgoed
- We verlenen advies aan de gemeenten i.h.k.v. omgevingsvergunningen en volgen zo nodig uitgevoerde verbouwdossiers op
- We adviseren particuliere bouwheren met vragen over het verplicht archeologietraject bij omgevingsvergunning
- We adviseren erfgoedbeheerders (gemeenten en particulieren) bij de opmaak van beheersplannen
- We begeleiden beheer- en inrichtingswerken in landschappen met erfgoedwaarde en cultuurhistorische landschappen ism RLRL
- We geven advies bij gemeentelijke of private werven in de omgeving van kwetsbare bomen

OD 2: De IOED organiseert structureel overleg met de gemeenten en met partners

Acties

- We nemen deel aan het structureel overleg met het netwerk van IOED's en OEG's (NOE)
- We nemen deel aan het structureel overleg met het Agentschap Onroerend Erfgoed en onderhouden nauw contact met de regioconsulenten
- We participeren in overleg met de provincie Antwerpen en de andere IOED's van de provincie
- We nemen deel aan het structureel overleg met de IOED's van de Kempen (m.n. Erfgoed Noorderkempen, k.ERF en Land van Nete en Aa) in het Kempenoverleg
- We organiseren structureel overleg en onderhouden een nauwe samenwerking met Regionaal Landschap Rivierenland rond landschappelijk erfgoed, en met Kempens Karakter (en deelwerking IOED Land van Nete en Aa) rond archeologie en publiekswerking/communicatie
- We organiseren regelmatig overleg met de betrokken diensten van de gemeenten

OD 3: De IOED volgt de actualiteit in het onroerenderfgoedveld op en stelt relevante kennis beschikbaar

IOED Berg en Nete volgt de actualiteit mbt onroerenderfgoedzorg op en koppelt relevante informatie terug naar de gemeentelijke diensten en andere belanghebbenden

Acties

- We organiseren jaarlijks een infomoment voor medewerkers van de gemeentelijke dienst over (een actueel thema in de) onroerend erfgoed(zorg)
- We informeren de gemeentelijke diensten over relevant erfgoednieuws via een interne nieuwsbrief
- We organiseren, i.s.m. Kempens Karakter, een jaarlijks vormings- en netwerkmoment voor de erfgoedverenigingen in de regio ('Broodje erfgoed') waarbij actuele erfgoedkwesties aan bod komen
- We organiseren, i.s.m. RLRL, een cursus rond beheer van houtig erfgoed (bv snoeien hoogstamfruitbomen, heggen leggen, ...)
- We volgen archeologienota's op

OD 4: De IOED onderhoudt nauwe contacten met erfgoedgemeenschappen en vrijwilligers, en betreft hen bij de eigen werking

Acties	<ul style="list-style-type: none">• We onderhouden contacten met erkende metaaldetectoristen die actief zijn in de regio van Berg en Nete• We sensibiliseren rond archeologische collecties in privébezit• We organiseren, i.s.m. Kempens Karakter, een jaarlijks ontmoetingsmoment in december voor het brede erfgoedveld in de regio• We organiseren, i.s.m. Kempens Karakter, een jaarlijks vormings- en netwerkmoment voor de erfgoedverenigingen in de regio ('Broodje erfgoed')• We organiseren en begeleiden thematische werkgroepen met vrijwilligers in functie van projecten
---------------	--

SD 3: De IOED betreft bewoners en bezoekers bij het erfgoed van Berg en Nete

OD 1: De IOED organiseert, coördineert of ondersteunt publieksevenementen

Acties	<ul style="list-style-type: none">• We stimuleren en ondersteunen deelname van gemeenten en verenigingen, en organiseren zelf initiatieven in het kader van bovenlokale publieksactiviteiten zoals Open Monumentendag, Nacht van het Kempens Erfgoed en Archeologiedagen• We zetten thematische publieksactiviteiten op rond het gezamenlijk erfgoedpakket• We werken thematische wandel- en fietsroutes uit rond bouwkundig, landschappelijk of archeologisch erfgoed in de regio• We zetten in op activiteiten die mensen bewust maken van het landschap• Samen met de IOED's van het Kempenoverleg onderzoeken we de mogelijkheid tot syntheseonderzoek voor archeologie met het oog op een publieksproject rond archeologie in de Kempen• Waar mogelijk spelen we in op archeologie in de regio (bv publieksmomenten organiseren op archeologische opgravingen, informeren rond toevalsvondsten)
---------------	---

OD 2: De IOED communiceert over het erfgoed in Berg en Nete

Acties	<ul style="list-style-type: none">• We zetten het onroerend erfgoed, nieuws uit het onroerend-erfgoedveld en de dienstverlening van de IOED in de kijker via onze eigen communicatiekanalen (website en facebookpagina)• We leveren berichten rond onroerend erfgoed aan voor de informatiekkanalen van onze partners (gemeenten, RLRL, KK)• We stellen een communicatieplan op• We geven eigen thematische publicaties uit, gekoppeld aan projecten (bv ihkv project agrarisch erfgoed: informatieve publicatie over oude gebruiken en technieken in erfbeplantingen)
---------------	---

SD 4: DE IOED is een herkenbare, betrouwbare en dynamische dienst

OD 1: Er is nauwe samenwerking met gemeenten, Regionaal Landschap Rivierenland en de Erfgoedcel Kempens Karakter

Acties	<ul style="list-style-type: none">• Via structureel overleg met gemeenten en partners (zie 2.2) houden we de vinger aan de pols en gaan we actief op zoek naar gezamenlijke acties waar de organisaties elkaar kunnen versterken
---------------	--

OD 2: Er is voldoende expertise aanwezig in het IOED-netwerk

Acties	<ul style="list-style-type: none"> • We versterken en delen eigen kennis en expertise via deelname aan vormingen en studiedagen • We bouwen het netwerk binnen de onroerendergoedsector verder uit via deelname aan netwerkmomenten, om gericht te kunnen doorverwijzen naar externe deskundigen
---------------	--

OD 3: De IOED is een betrouwbare dienst die herkenbaar is voor alle onroerendergoedactoren

Acties	<ul style="list-style-type: none"> • We onderhouden een gepaste werkplek voor het personeel, met als vaste uitvalsbasis Kasteel Le Paige in Herentals en regelmatige rotatie in het werkingsgebied • We maken onze dienstverlening bekend via de gemeentelijke websites en infobladen • We maken jaarverslagen en actieplannen op, in functie van de rapportering aan de Raad van Bestuur en het Agentschap Onroerend Erfgoed • We organiseren vergaderingen van beleids- en overlegorganen van de projectvereniging (Raad van Bestuur, Stuurgroep)
---------------	---

4. ORGANISATIESTRUCTUUR

De gemeenten Heist-op-den-Berg, Berlaar en Nijlen namen, samen met Regionaal Landschap Rivierenland vzw en Erfgoedcel Kempens Karakter, het initiatief voor de oprichting van een Intergemeentelijke Onroerenderfgoeddienst (IOED). Voor deze oprichting is een intergemeentelijk samenwerkingsverband nodig wat vorm kreeg in een projectvereniging. De projectvereniging is onderworpen aan de bepalingen van het decreet van 6 juli 2001 houdende de intergemeentelijke samenwerking en aan zijn statuten. De projectvereniging werd eind 2016 opgericht en kreeg de naam '**Projectvereniging Berg en Nete**'.

De **Raad van Bestuur** van de projectvereniging is samengesteld uit stemgerechtigde en uit raadgevende leden vanuit elke deelnemende gemeente, dewelke worden afgevaardigd door de gemeenteraad. Als adviserende leden treden Regionaal Landschap Rivierenland en Erfgoedcel Kempens Karakter toe. Daarnaast kan het bestuur zich ook laten bijstaan door andere adviserende leden (provinciale/gemeentelijke ambtenaren, externe deskundigen, Agentschap Onroerend Erfgoed, en anderen). De Raad van Bestuur vergadert minimaal twee keer per jaar om de zakelijke en inhoudelijke werking van de IOED op te volgen en bij te sturen. In het voorjaar dient het jaarverslag en de jaarrekening van het voorgaande jaar goedgekeurd te worden; in het najaar het actieplan en de begroting voor het volgende jaar. De **coördinator** van de IOED is bij deze vergaderingen aanwezig, licht de agendapunten i.v.m. de werking toe en antwoordt op de vragen van de leden van de Raad van Bestuur. De coördinator maakt de notulen van de bestuursvergadering op. Na goedkeuring van het verslag door de Raad van Bestuur wordt dit ook ter kennisgeving digitaal bezorgd aan de secretaris van elke deelnemende gemeente. Het jaarverslag zal ook naar Onroerend Erfgoed opgestuurd worden. De Raad van Bestuur verdeelt onder haar leden de functies van een **voorzitter** en **ondervoorzitter**.

Samen met de coördinator van de IOED, een afgevaardigde van RLRL en een afgevaardigde van KK vormen de drie stemgerechtigde leden van de Raad van Bestuur, samen met de betrokken gemeentelijke ambtenaren, de **Stuurgroep**. Deze Stuurgroep volgt alle aspecten van de werking van de IOED nauw op, zoals dossiers waarbij de IOED betrokken is, ontwikkelingen in de gemeenten waar de IOED op zou moeten of kunnen inspelen en andere lopende zaken, die voor het onroerenderfgoedbeleid in de gemeenten van belang zijn. De coördinator van de IOED bereidt deze vergaderingen voor en woont ze altijd bij. Deze groep is het hart van de dagelijkse werking van de IOED. De verslagen van de Stuurgroep worden overgemaakt aan alle leden van de Raad van Bestuur.

De IOED bouwt op termijn een multidisciplinair en professioneel **team** uit om kwaliteitsvolle en gedragen dienstverlening te realiseren in de regio. Voor het luik landschap wordt een **samenwerkingsovereenkomst** met het Regionaal Landschap Rivierenland vzw afgesloten voor het uitvoeren van bepaalde landschapsacties. Voor inhoudelijke, logistieke, financiële en communicatieve ondersteuning rond cultureel erfgoed kan er gerekend worden op de expertise en werking vanuit de Erfgoedcel Kempens Karakter. Bij de gemeenten is bepaalde expertise beschikbaar die gemeentegrensoverschrijdend een meerwaarde kan betekenen en de erfgoedwerking kan versterken. Er zal dus doorlopend inhoudelijk overleg, opvolging en

terugkoppeling zijn met de gemeentelijke ambtenaren die in aanraking komen en ervaring hebben met het lokaal onroerend erfgoed.

Het **consultatienetwerk** bestaat uit lokale partners uit het onroerenderfgoedveld, zoals heemkundige kringen, eigenaars van onroerend erfgoed, archeologen, en vrijwilligers met affiniteit voor onroerend erfgoed. Ad hoc en op onze vaste netwerkmomenten worden actiepunten afgetoetst bij deze partners.

